

จากรายงานขององค์การอนามัยโลก พบว่ามากกว่าครึ่งหนึ่งของการใช้ยาเป็นไปอย่างไม่เหมาะสม (ไม่สมเหตุผล) ซึ่งก่อให้เกิดความไม่ปลอดภัยต่อผู้ป่วย และเป็นอันตรายที่ไม่ควรเกิดขึ้น ซึ่งปัญหาเหล่านี้เกิดจากการใช้ยาโดยไม่มีข้อบ่งชี้ ใช้ยาที่ไม่มีประโยชน์จริงต่อผู้ป่วย ใช้ยาที่มีอันตรายมากกว่าประโยชน์ ใช้ยามิขนาด ขาดความคำนึงถึงความคุ้มค่า ขาดความตระหนักถึงเชื้อดื้อยา และใช้ยาซ้ำซ้อน¹ ปัญหาทั้งหลายนี้ควรต้องถูกแก้ไขอย่างเป็นระบบ ทำให้เกิดแนวความคิดในเรื่องของการใช้ยาว่าควรใช้ยาอย่างสมเหตุผล

ทั้งนี้รูปแบบการใช้ยาอย่างสมเหตุผลนั้นต้องประกอบไปด้วย การใช้ยาโดยมีข้อบ่งชี้ เป็นยาที่มีคุณภาพ ยาที่ใช้มีประสิทธิภาพจริง สนับสนุนด้วยหลักฐานที่เชื่อถือได้ ให้ประโยชน์ทางคลินิก เหนือกว่าความเสี่ยงจากการใช้ยา มีราคาที่เหมาะสม คุ้มค่าตาม

หลักเศรษฐศาสตร์สาธารณสุข ใช้ยาในขนาดที่พอเหมาะกับผู้ป่วยในแต่ละกรณี มีวิธีการให้ยาและความถี่ถูกต้องตามหลักเภสัชวิทยาคลินิก มีระยะเวลาการรักษาที่เหมาะสม ผู้ป่วยให้การยอมรับและสามารถใช้ยาได้อย่างถูกต้องและต่อเนื่อง องค์การอนามัยโลกจึงได้ให้คำจำกัดความของการใช้ยาอย่างสมเหตุผลว่า “ผู้ป่วยได้รับยาที่เหมาะสมกับปัญหาสุขภาพ โดยใช้ยาในขนาดที่ถูกต้องกับผู้ป่วยแต่ละราย ด้วยระยะเวลาการรักษาที่เหมาะสม และมีค่าใช้จ่ายต่อชุมชนและผู้ป่วยน้อยที่สุด”¹

ถ้าจะวิเคราะห์ถึงสาเหตุของการใช้ยาอย่างไม่สมเหตุผลแล้ว ก็จะพบว่ามีสาเหตุมาจาก การที่ผู้สั่งใช้ยาขาดข้อมูลของยาชนิดต่างๆ ได้รับการฝึกอบรมหรือการสอนที่ผิดพลาดหรือไม่เพียงพอ การสื่อสารระหว่างผู้สั่งใช้ยากับผู้ป่วยไม่ดี ขาดการวินิจฉัยโรคที่ถูกต้อง หรือมีความไม่แน่นอนในการ

วินิจฉัยโรค ระบบการจัดหายาไม่ดี ระเบียบควบคุมการจ่ายยาใช้ไม่ได้ผล และผลจากการส่งเสริมการขายของบริษัทยา

ผลที่ตามมาหรืออันตรายที่ตามมาจากการใช้ยาอย่างไม่สมเหตุผล ได้แก่ การรักษาที่ไม่ได้ผลหรือไม่ปลอดภัย เช่นการให้ยาที่มากเกินไปจนความจำเป็น ในกรณีเจ็บป่วยเพียงเล็กน้อย หรือให้ยาไม่เพียงพอ ในการรักษาโรคที่รุนแรง เป็นต้น นอกจากนั้นยังทำให้อาการเจ็บป่วยมากขึ้น หรือเจ็บป่วยยาวนานมากขึ้น มีอันตรายหรือทำให้ผู้ป่วยกังวลใจ เพิ่มค่าใช้จ่ายในการรักษา ทำให้เกิดการต้อยาเนื่องจากการใช้ยาปฏิชีวนะที่ผิดพลาด และเพิ่มโอกาสในการเกิดความผิดปกติ และการเสียชีวิต

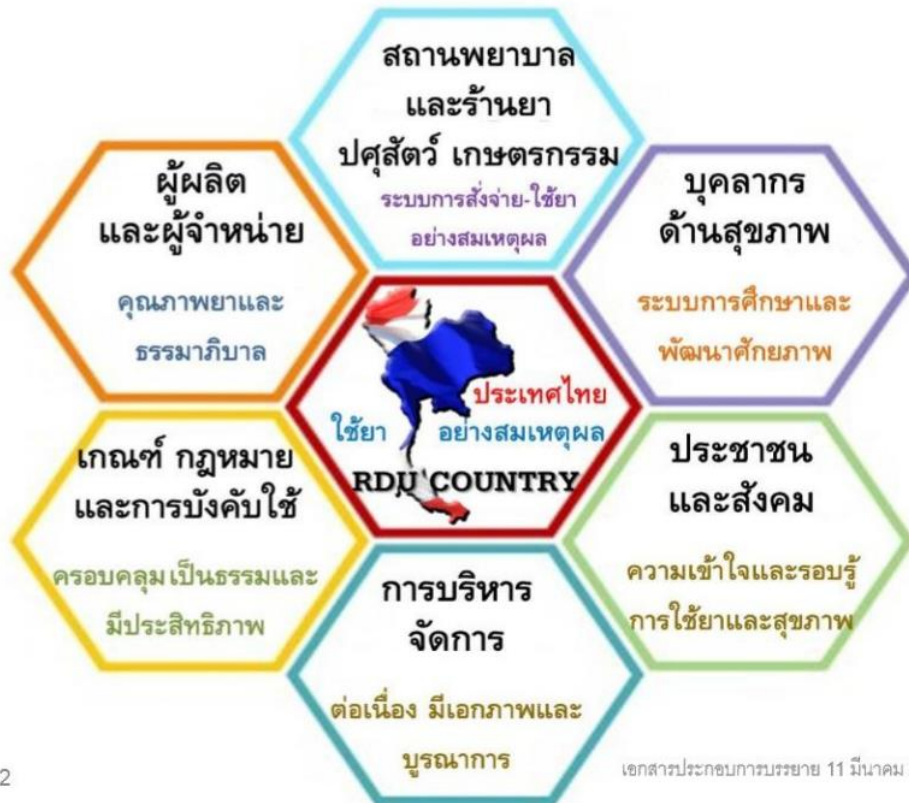

ในปีพุทธศักราช 2554 รัฐบาลได้ประกาศนโยบายแห่งชาติด้านยา และได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบยาแห่งชาติขึ้นมา 4 ด้านด้วยกัน ได้แก่ 1. การ

เข้าถึงยา 2. การใช้ยาอย่างสมเหตุผล 3. การพัฒนาอุตสาหกรรมผลิตยา ชีววัตถุ และสมุนไพรเพื่อการพึ่งพาตนเอง 4. การพัฒนาระบบการควบคุมยาเพื่อประกันคุณภาพ ประสิทธิภาพ และความปลอดภัย² ต่อมาคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติจึงมีมติเห็นชอบการพัฒนาสู่ประเทศใช้ยาอย่างสมเหตุผล (RDU Country) ตั้งแต่เดือนธันวาคม 2561 โดยที่ทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน รวมถึงภาคประชาชน จะร่วมกันขับเคลื่อน และนำไปปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุตามแนวทางหลักขององค์การอนามัยโลก โดยดำเนินการครอบคลุมทั้งยาแผนปัจจุบัน และยาสมุนไพร โดยมีเป้าหมายให้คนไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดีจากการใช้ยาอย่างสมเหตุผล ทั้งนี้ประโยชน์ที่จะได้รับเพื่อสร้างความเชื่อมั่นต่อคุณภาพบริการ สำหรับประชาชนในประเทศ และชาวต่างประเทศที่มาใช้บริการในประเทศไทย และเกิดภาพลักษณ์ที่ดีของประเทศ สร้างความสามารถในการแข่งขัน นำรายได้เข้าประเทศ ส่งเสริมความเชื่อมั่นต่อการเป็นศูนย์กลางทางการแพทย์ (Medical Hub)

ในการที่ประเทศจะมุ่งสู่การเป็นประเทศใช้ยาอย่างสมเหตุผลได้นั้น จะต้องมีการพัฒนาระบบ และกลไกให้เกิดการใช้ยาอย่างสมเหตุผล ตั้งแต่ต้นน้ำ อันได้แก่ บริษัทยา หรือผู้ผลิตยา กลางน้ำ อันได้แก่ สถานบริการสุขภาพ ผู้สั่งใช้ยา แพทย์ ทันตแพทย์

Thailand Towards on RDU Country (2561- 6565)

08/03/62

เอกสารประกอบการบรรยาย 11 มีนาคม 2562

8

เภสัชกร พยาบาล และสัตวแพทย์ และปลายน้ำ ได้แก่ภาคประชาสังคม ดังนั้นบุคลากรด้านสุขภาพ จึงต้องได้รับการพัฒนาและสร้างความรู้ความเข้าใจ ผ่านทางระบบการศึกษา และการพัฒนาศักยภาพ

ในการจะบรรลุเป้าหมาย RDU Country ได้นั้น สถาบันการศึกษาจะต้องส่งเสริม สนับสนุน สร้างความเข้าใจ และพัฒนาศักยภาพผู้สอน ทำการกำหนดเรื่องการใช้ยาอย่างสมเหตุผลไว้ในมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา (มคอ.) และในสมรรถนะหลักของวิชาชีพ จัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการเนื้อหา และแบบสหวิชาชีพ จัดประสบการณ์การเรียนรู้และการ

ประเมินผลเกี่ยวกับการใช้ยาอย่างสมเหตุผล ทั้งในระดับก่อนปริญญาและหลังปริญญา พัฒนาด้านวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง ผ่านการศึกษาต่อเนื่อง

อุปสรรคที่ทำให้การรณรงค์เรื่องการใช้ยาอย่างสมเหตุผลไม่บรรลุความสำเร็จ ได้แก่ การที่ไม่ให้ความสำคัญในเรื่องการใช้ยาอย่างสมเหตุผลในหลักสูตร ทั้งในระดับก่อนและหลังปริญญา การที่มียาประเภทเดียวกันเป็นจำนวนมาก ในโรงพยาบาลหรือห้องตลาด และความเชื่อที่ว่าทุกความเจ็บป่วยต้องได้รับยา

การจะขับเคลื่อนการใช้ยาอย่างสมเหตุผลให้เป็นที่รับรู้ และส่งผลให้เกิดการใช้ยาอย่างสมเหตุผล ผ่านทางด้านการศึกษานั้น ได้แก่ การให้การฝึกอบรมผู้สั่งใช้ยา การบรรจุเข้าในหลักสูตรการศึกษา การจัดการศึกษาต่อเนื่อง และการให้การศึกษแก่ผู้ป่วยและชุมชนในเรื่องการใช้ยา

ผลลัพธ์ที่เกิดจากการพัฒนาให้เกิดการเรียนรู้ และการนำการใช้ยาอย่างสมเหตุผลไปปฏิบัติ จะทำให้เกิดประโยชน์ต่อ

ผู้ป่วยและประชาชน โดยผู้ป่วยมีความปลอดภัยจากการใช้ยา และป้องกันความเสี่ยงที่เกิดจากอันตรายจากการใช้ยา หรือเกิดการดื้อยา ในผู้ป่วยทุกกลุ่มอายุ เกิดประโยชน์ต่อสถานบริการสุขภาพ ทำให้เกิดกระบวนการพัฒนาระบบคุณภาพบริการด้านยา ที่สอดคล้องตามมาตรฐานโรงพยาบาลและบริการสุขภาพ เกิดประโยชน์ต่อประเทศ โดยส่งผลต่อความมั่นคงทางการเงินการคลังด้านสุขภาพของประเทศ สามารถทำให้ค่าใช้จ่ายด้านยาลดลง

การจะก้าวไปสู่ความสำเร็จของการเป็นประเทศใช้ยาอย่างสมเหตุผลได้นั้น การพัฒนาระบบผลิตและพัฒนากำลังคนเพื่อการใช้ยาอย่างสมเหตุผล เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญในการขับเคลื่อน สถาบันการศึกษาทางทันตแพทยศาสตร์มีบทบาทโดยตรงในเรื่องการผลิตและพัฒนากำลังคนเพื่อให้ได้ทันตแพทยศาสตร์ที่มีความรู้ความสามารถในเรื่องการใช้ยาอย่างสมเหตุผล เพื่อการผลักดันให้ประเทศเป็นประเทศใช้ยาอย่างสมเหตุผลต่อไป

เอกสารอ้างอิง

1. องค์การอนามัยโลก Promoting rational use of medicines. สืบค้นเมื่อ 6 กันยายน 2564 จาก <https://www.who.int/activities/promoting-rational-use-of-medicines>
2. สำนักยา นโยบายแห่งชาติด้านยา พ.ศ. 2554 และยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบยาแห่งชาติ พ.ศ. 2554-2559 พิมพ์ครั้งที่ 3 สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา

